

Рис. 5. Географічна структура експорту насіння соняшнику

IV Висновки. Сільгосппродукція залишається важливою складовою зовнішньої торгівлі області. У 2005р., за даними Держмитслужби України, підприємствами регіону було експортовано продукції рослинництва на загальну суму 168,2 млн.дол.США, що на 49,9%, або на 56 млн.дол.США більше, ніж у 2004 році. У загальнообласному експорті частка сільгосппродукції збільшилась на 1,6 в.п. і становила 18,8%.

Однак, основними завданнями області є підтримка виробництва продукції сільського господарства та галузей, де ефективність напряму залежить від стану справ у сільському господарстві. Удосконалення потребують і існуючі взаємозв'язки переробників і виробників сільгоспсировини. Зважаючи на можливості прийняття нових ставок імпорту по продукції переробних галузей з інших країн, основним завданням вітчизняних підприємств повинно стати зниження собівартості продукції за рахунок створення власної сировинної бази і зменшення транспортних витрат, що забезпечить їм виживання в умовах посиленої конкуренції і більш жорстких стандартів на продукцію харчової промисловості.

Джерела та література

1. Новицкий В.Е. Внешнеэкономическая деятельность и международный маркетинг. – Киев, 1994.
2. Кандиба А.М. Зовнішньоекономічна діяльність: Навчальний посібник. – К.: Аграрна наука, 2001. – 262 с.
3. Статистичний бюлетень. Економічне і соціальне становище Миколаївської області за 2004 рік.
4. Циганкова Т.М., Петрашко Л.П., Кальченко Т.В. Міжнародна торгівля. – К., 2004.

Гончаренко І.В.

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД ЯК ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕГІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІЧНУ СИСТЕМУ

Вступ. Програми регіонального розвитку є однією з форм державного регулювання економічного розвитку регіонів. Цей метод далеко не новий. Можна згадати "програмну лихоманку" в 70–80-і роки, коли він став чи не альтернативою плановим методам господарювання. Тоді цей феномен мав певні об'єктивні підстави. Великомасштабна економіка, вимагала нових форм і механізмів пріоритетного виділення й концентрації ресурсів, подолання відомчої роз'єднаності. Програмно-цільовий підхід міг би забезпечити генерацію належних рішень. Крім того краще визначались потреби територій, галузей. Але тоді програми перетворювалися більше в політичні компанії, були більше схожі на плани й не опиралися на об'єктивні економічні закони. В останні роки знову відродилося широке використання в менеджменті програмних методів.

Виклад основного матеріалу. Регіональне цільове програмування є інструментом прямого державного впливу на ринкову економіку тієї або іншої території, забезпечуючи сполучення принципів саморегулювання й цілеспрямованості в її розвитку. Програмно-цільовий метод господарського й територіального управління служить одним з найважливіших заходів активного впливу держави на соціально-економічний комплекс "проблемних" регіонів – депресивних, слабо розвинених, освоєваних, а також промислово розвинених, дозволяючи успішно вирішувати як поточні так і стратегічні завдання.

Комплексне планування регіонального розвитку проводиться у двох напрямках – загальнотериторіальному й програмно-територіальному. У цільових програмах використовується методичний підхід і загальні принципи планомірності, пріоритетності національних інтересів, цілеспрямованість, комплексність, адресність. Незважаючи на те, що вони були властиві й плану, між ними, велика різниця. План – більше загальний, а програма – деталізований документ, що відповідає на питання не тільки, що робити, але і як робити, у які строки, у якій послідовності й т.д. І програма, і план базуються на тих самих передпрограмних, передпланових розробках. Разом з тим регіональна програма, що повинна бути органічно пов'язана з територіальними й галузевими прогнозами, фокусується на рішенні обмеженого числа проблем або однієї з них, а не всіх основних завдань економічного й соціального розвитку території, як це робиться в плані (прогнозі),

і цьому строго підпорядковуються всі її структурні елементи. Особливе значення в умовах формування нових регіональних і насамперед бюджетних відносин мають регіональні програми із затвердженням на загальнодержавному рівні. Такі програми відрізняються різко вираженим територіальним аспектом змісту, складу учасників, джерел інформації й т.д. Недоліки часто організаційного й методичного характеру: немає концептуального підходу. Плутаються цілі і завдання, як цільові установки висувуються завдання, засоби досягнення. Значно розрізняються цілі в програмах однотипних "проблемних" регіонів (наприклад, депресивних). Пріоритетні напрямки відбираються виходячи з необхідності забезпечення в перспективі найбільш сприятливого варіанта соціально-економічного розвитку.

Розглянемо деякі методологічні питання програмно-цільового управління. Насамперед відзначимо, що дотепер у літературі спостерігається термінологічна плутанина: використовуються терміни: "державна програма", "комплексна програма", "цільова програма", "міжвідомча програма" й ін. з яких незрозуміло буває їх відмінність між собою. Підґрунтя більшості з них – одержати фінансове забезпечення з боку держави. Але буває, що фінансово-економічна сторона справи відіграє підлеглу роль, на перший план виходять політичні мотиви й амбіції влади. Недолік програм – неправильне цілеполагання, розмитість цілей, зайва політизованість або абстрактність.

Програма повинна бути спрямована на рішення проблеми, а правильно сформулювати проблему – значить створити передумови для концентрації коштів на рішення принципово розв'язуваних завдань. Важливо відповісти при характеристиці проблеми, що претендує на програмний статус, на питання про її характер (галузева, територіальна, державна проблема), відношення населення регіону до неї, можливості її рішення різними засобами й необхідність використання саме пропонованих засобів програмного типу. Із цієї сторони виділення об'єкта програмного рішення – сама відповідальна дія. Нечіткість виділення в остаточному підсумку стає однією з головних причин невдалої розробки й мало результативної реалізації програми. Головним критерієм правильності виділення об'єкта є адекватність цього об'єкта поставленій меті, оскільки об'єкт – те, що повинно змінитися при досягненні програмної мети.

Одне з головних методичних завдань, розв'язуваних у ході підготовки програми – орієнтація всіх її розробників на загальну схему роботи, що дозволить послідовно наблизитися до реалізації мети. Кожен захід також повинен передбачати варіантне рішення, обсяги, джерела й порядок фінансування, урахувати зміну загальних фінансових умов (динаміку цін, інфляції, дисконтних ставок), різноманітні фінансові інструменти (банківський кредит, облігації, акціонерний капітал й ін.), відповідальність за реалізацію завдань і форми контролю.

Пропонуючи ту або іншу регіональну проблему як об'єкт цільової програми варто чітко виділити результат, вартість й ефект. Регіональна проблематика у зв'язку зі своєю соціально-економічною спрямованістю має певну специфіку, облік якої приводить до доцільності роздільно здійснювати оцінку програм. Мова йде про те, щоб виявити, з одного боку, виправданість витрат, а, з іншого, – те, наскільки реалізація програмних заходів буде забезпечувати досягнення очікуваних результатів.

Оскільки точний ефект розрахувати буває складно часто в таких випадках прибігають до експертних оцінок. Але в цілому, мабуть, під ефективністю програми варто розуміти, по-перше, рішення поставлених завдань саме на основі реалізації включених у програму завдань; по-друге, – ефективність запропонованих у програмі спеціальних механізмів (стимулів, пільг); по-третє – ефективність (або економію) витрат у програмному варіанті в порівнянні з періодом, коли подібна до програм не розроблялася й не виконувалася.

Результативність програми – це, по-перше, міра відповідності очікуваних результатів поставленій меті, по-друге, – ступінь наближення до останнього, по-третє, – прямі й позитивні впливи на соціальну, демографічну, екологічну ситуацію в регіоні, а також на визначальні параметри її економічного розвитку. При оцінці результативності програми за другим критерієм важливо максимально коректно виразити якісно-кількісні параметри програмної цілі, а в ряді випадків – і її завдань.

Найчастіше в програмі не пов'язані бувають різні її показники: обсяги робіт і послуг, строки виконання, результати т.д., не буває визначено спосіб координації діяльності всіх виконавців, не проаналізовано вплив фінансування. Мало уваги приділяється також і напрямкам ресурсного забезпечення: кадрового, матеріально-технічного постачання, науково-дослідного, проектного, інформаційного. При проектуванні системи господарських заходів у регіональних програмах часто не аналізується розвиток і прогнозування місткості ринку, попит та пропозиція продукції.

Якщо говорити про поточну ситуацію, то в сьогоdnішніх регіональних програмах обов'язково повинні бути розділи структурної перебудови економіки з урахуванням регіональної специфіки, особливості активізації науково-технічного прогресу, інтенсифікації виробництва, ресурсозбереження.

Погано розроблені у теорії й на практиці питання оцінки ефективності програм. Загальна результативність розробки й реалізації регіональної програми – економічна, соціальна, науково-технічна, екологічна й інша ефективність виражається конкретними показниками (абсолютними, відносними, натуральними) досягнення програмної мети. Аналіз співвідношення результатів і витрат господарської діяльності відображається в загальному та окремих показниках економічної ефективності, показниках абсолютної й порівняльної ефективності, скажемо національного доходу на душу населення, співвідношення фондів нагромадження й споживання й ін. Окремі характеристики дають показники ресурсовикористання – фондіввіддачі, матеріаловіддачі, капіталовіддачі. З урахуванням вітчизняної й світової практики й адаптації до умов ринкової економіки, залежно від типу програми для оцінки її ефективності звичайно рекомендуються використати багато показників, у тому числі продуктивність праці, питомі капіталовкладення, строк окупності й ін.

До показників програмних результатів відносять також обсяги виробництва найважливіших видів кінцевої продукції (послуг, робіт), запровадження в дію виробничих потужностей й об'єктів не виробничої сфе-

ри, показники розвитку науки, техніки, ресурсів й імпортозаміщення й ін. У соціальних й екологічних програмах застосовуються характеристики якісних змін у результаті здійснення програмних заходів – збільшення тривалості життя, поліпшення структури харчування, оздоровлення навколишнього середовища й т.д. Доцільність використання в програмах різних показників результативності очевидна. Однак, серед них повинні бути присутнім обов'язково наскрізні показники, що дозволяють порівнювати різні програми між собою й з показниками по країні; по-друге, варто включити й макроекономічні оцінки; по-третє, системи встановлених показників необхідні для певних типів програм – економічних, соціальних, екологічних й ін. Звичайно, в умовах ринку на перший план виходять кількісні оцінки підсумків комерційної діяльності, однак для макроекономічного аналізу необхідне визначення національно-господарської ефективності. А тому, наприклад, у регіонах не зовсім правильно буде обмежуватися тільки критеріями й показниками оборотності капіталу, оскільки це не завжди може відображати національно-господарську ефективність. Наприклад, такий підхід може гальмувати формування ефективної галузевої структури.

Серед найважливіших результатів будь-якої програми обов'язково варто враховувати вплив на сусідні й інші регіони, забезпечення національної безпеки й стійкого розвитку країни, а виробничої програми – й соціальні, ідеологічні наслідки. Проблеми, що підлягають програмній розробці, становлять лише невелику частину безлічі проблем соціально-економічного розвитку регіону. Крім того й сам програмно-цільовий підхід не є єдиним методом рішення регіональних соціальних питань, у зв'язку із чим важливо визначити доцільність рішення тієї або іншої соціальної проблеми програмним методом.

Джерела та література

1. Управление проектами: Справ. пособие/ И.И. Мазур, В.Д. Шапиро, И.М. Каролинский и др.; Под ред. И.И. Мазура, В.Д. Шапиро.– М.: Высш. школа, 2001.–875 с.
2. Управление проектами: Учеб.пособие для вузов/ И.И. Мазур, В.Д. Шапиро, Н.Г. Ольдерогге и др.; Под общ.ред. И.И. Мазура. – М.: ЗАО "Изд-во экономика", 2001. – 574 с.

Дзина М.А.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

Постановка проблемы Современная рыночная среда предъявляет целый комплекс определенных требований к системе управления хозяйствующих субъектов, от которых в первую очередь зависит эффективность ведения бизнеса. Одним из основных требований является успешное взаимодействие элемента экономической системы в условиях активных действий со стороны как внутренней, так и внешней конкурентной окружающей среды.

Проблемы формирования эффективного механизма управления конкурентоспособностью субъектов экономической системы не являются новыми. Они возникали на различных этапах мирового экономического развития во многих странах мира. На сегодняшний момент в мировой практике разработаны методики конкурентного взаимодействия в рыночных условиях, однако простое их копирование для отечественной действительности является недостаточным.

Для Украины важность и сложность разработки механизма формирования управления конкурентоспособностью заключается как в качестве объективно необходимого фактора усиления экспортного потенциала, так и для наиболее полного удовлетворения внутреннего спроса потребителей, а следовательно стабилизации экономики государства.

В связи с этим особенно актуальным становится анализ вопросов, связанных с управлением процессами конкурентных взаимодействий хозяйствующих субъектов в рыночных условиях. Поэтому анализ основ формирования механизма управления конкурентоспособности предприятия является неременным условием обеспечения и/или укрепления конкурентных преимуществ предприятий и национальной экономики в целом.

Целью данного научного поиска является выявление особенностей процесса формирования механизма управления конкурентоспособностью предприятий на основе теоретических исследований общей теории управления.

Для достижения указанной цели были поставлены и решены следующие основные задачи:

- проведен анализ изученности направлений рассмотрения категории «конкурентоспособность»;
- сформулировано понятие «управление конкурентоспособностью»;
- выявлены особенности механизма управления конкурентоспособностью предприятия;
- установлены и сформулированы основные этапы и структурные составляющие процесса формирования механизма управления конкурентоспособностью предприятия.

Анализ последних публикаций и выделение нерешенных проблем. Проблеме управления конкурентоспособностью и внедрения стратегического менеджмента в деятельность украинских предприятий посвящено множество статей и научных конференций. Однако большинство руководителей украинских предприятий или совершенно не воспринимают стратегическое управление как одно из эффективных средств управления конкурентоспособностью и считают расходы на него нецелесообразными, либо относятся к этому как к текущим проблемам. В лучшем случае разрабатываются лишь элементы стратегии, а ведь отсутствие целостной стратегии управления конкурентоспособностью предприятия приводит к тому, что, даже обладая со-